

TURISTICKÉ NOVINY

15. vydání

Bystřicko / Nedvědiccko / Novoměstsko / Žďársko

Projeďte na kole Korunu Vysočiny

Vyhlášená síť cyklostezek a cyklotras, které vám umožní poznávat místní kouzelnou krajinu ze sedla kola při aktivní dovolené, je vhodná pro všechny vyznavače cyklistiky. Od těch, kteří se zaměřují spíše na výkon a sportovní prožitky, přes cyklisty rekreační či rodiny s dětmi. Pro každého se najde správná trasa i zajímavosti, přírodní a jiné krásy, které ho cestou upoutají.

Z cyklostezek je nejoblíbenější pětikilometrová trasa ze Žďáru nad Sázavou do Polničky, odkud se pak dá pokračovat třeba k Velkému Dářku, a vyhledávaná je i devět kilometrů dlouhá cyklostezka spojující Sázavu s Přibyslaví po bývalé železniční trati s vyhlídkami na mosty nad údolím Sázavy. Třeba za koupáním míří

cyklostezka z Bystřice nad Pernštejnem k Domanínskému rybníku.

Napříč Korunou Vysočiny směřuje cyklotrasa EuroVelo 4, kdy po bezmála osmdesáti kilometrech dorazíte z Vojnova Městce až do Nedvědice. Za jeden den se to zvládnout dá, ovšem ve spojení se zastávkami u četných atrakcí je to rozhodně na vícedenní program.

Příznivci historie se mohou na skoro 70 kilometrů dlouhé cyklotrase 5068 z Vojnova Městce do Bystřice nad Pernštejnem zaměřit na místa, kde se angažoval známý stavitel a architekt Jan Blažej Santini Aichel, v čele s tím nejvýznamnějších z jeho děl, jímž je žďárský poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, památka UNESCO.

Herálec s Bystřicí nad Pernštejnem spojuje cyklotrasa 1, jež na třech desítkách kilometrů mapuje nejatraktivnější místa Žďárských vrchů v podobě skal či působivých výhledů.

Z Lísku do Přibyslaví se po více než čtyřiceti kilometrech cyklisté dostanou po „devatenáctce“. Cyklotrasa 19 zahrnuje též cyklostezku vedoucí po zrušené železniční trati i města Žďár nad Sázavou a Nové Město na Moravě. Právě Nové Město s Vysočina Arenou představuje pro cyklisty ráj. Na výběr je ze singletrackových tras různých stupňů obtížnosti v lese Ochoza, okruhů pro silniční a horská kola a vyžití nabízí i pumtracková dráha. Menší dráhu příznivci pumtracku najdou i v Bystřici nad Pernštejnem.

Slavný Santini a barokní gotika

Příznivci historie se mohou na skoro sedmdesát kilometrů dlouhé cyklotrase 5068 z Vojnova Městce do Bystřice nad Pernštejnem zaměřit na místa, kde nechal svoji nesmazatelnou stopu věhlasný stavitel a architekt stylu takzvané barokní gotiky Jan Blažej Santini Aichel. Samozřejmě v čele s nejzajímavějším z jeho děl, jímž je originální poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na žďárské Zelené hoře.

Od panské hospody ve Vojnově Městci trasa zamíří do Žďáru nad Sázavou. Mimo památku UNESCO jsou stavitelovým dílem i úpravy interiéru baziliky minor Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše v areálu žďárského zámku, tamních koníren i prelatury, zámecký statek Lyra

a podle některých přípisů rovněž hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice v Horní ulici. Podepsal se taktéž pod kostel Navštívení Panny Marie v Obyčtově, dále někdejší zájezdní hostinec určený pro církevní hodnostáře v Ostrově nad Oslavou, kostel sv. Petra a Pavla v Bobrově nebo ojedinělá malá boží muka nacházející se tamtéž.

Poslední zastávkou na cestě v sedle jízdního kola za Santiniho unikátním architektonickým odkazem je kostel sv. Václava ve Zvoli nad Pernštejnem. Vzhledem k obrovskému objemu jeho práce nezbyvá než zasnout, co všechno Santini (1677–1723) v relativně krátkém čase, který mu byl v životě dopřán, stihl nejenom v tomto regionu vyprojektovat.

Singletracky pro všechny

Speciální jednosměrné přírodní trasy pro horská kola, takzvané singletracky, v Cyklo aréně Vysočina v Novém Městě na Moravě slouží svému účelu od roku 2014. Více než tři desítky kilometrů tratí o různých stupních obtížnosti mohou využívat jak profesionální jezdci, tak i rodiny s dětmi, začátečníci nebo mírně pokročilí, ale třeba také tělesně znevýhodnění lidé s invalidním vozíkem nebo handbike.

Vyzkoušejte je, určitě této volby nebudete litovat. A pokud budete potřebovat servis vašeho kola, protože stát se může cokoli, pomoc najdete v tamním testovacím centru a servisním zázemí. A než vám kolo prohlédnou a dají zase do pořádku, můžete se hned vedle zastavit občerstvit.

Za poznáním údolí řeky Sázavy

Před lety úzkým údolím sevřeným skalami jezdily vlaky, nyní zase cyklisté. Řeč je o cyklostezce na místě zrušené trati spojující Sázavu s Přibyslaví, kde si jako bonus můžete prohlédnout monumentální železniční mosty nad údolím řeky Sázavy, které využívá současná trať. Příležitostně se po takzvané staré trati jezdilo do roku 2006 a v roce 2011 v atraktivní lokalitě vznikla cyklostezka, která se pyšní prestižním oceněním pro nejlepší evropské stezky v přírodě – Greenways 2019.

Na cyklotrase 19 či v jejím blízkém okolí je toho však k vidění daleko více. Kupříkladu kostnice v Nížkově s kostmi tisíců obětí epidemií cholery a tyfu, ke kterým došlo ve vojenském lazaretu v letech 1740-1742. Unikátem je čelně rozseknutá lebka s jizvou, na níž si lidé sahají pro štěstí. I když onen voják se sice z vážného

zranění z váleku o rakouské dědictví zotavil, avšak v lazaretu pak podlehl smrtící epidemii.

Sesednout na chvíli z kola a pochovat se pro změnu přírodními krásami můžete třeba u Rozštípené skály tyčící se u Hamrů nad Sázavou. Kromě toho, že je oblíbená u horolezců, přes skalní štěrbinu dokonce vede turistické značení a děti na louce pod skálou s oblibou lezou po obří betonové hlavě mamuta, jedné ze soch žďárského výtvarníka Michala Olšiaka, kterých se ovšem v okolí nachází vícero.

A jenom o kousek dál stojí Šlakhamr, bývalý Brdčkův mlýn, ve správě Technického muzea Brno s funkčním hamerským kladivem poháněným vodním proudem, kde se konají i sezonní akce pro veřejnost spojené s ukázkami práce kovářů.

Za koupáním až k Dářku

Nejfrekventovanější cyklostezku v destinaci je trasa ze Žďáru nad Sázavou přes Pilskou nádrž do Polničky. V oblíbenosti ji mají cyklisté i pěší. Rekreační areál Pilák nabízí širokou nabídku vyžití a služeb, takže mimo koupání se můžete ubytovat v kempu, občerstvit, využít různá hřiště, venkovní posilovnu, zahrát si minigolf a discgolf, půjčit si lodku nebo šlapadlo. Nejmenší se mohou vyřádit na tamních hřištích s různými atrakcemi.

V Polničce se nabízí návštěva zábavního parku Salón Vagón Expres, kde se děti mohou svést vláčkem nebo lodičkami na rybníčku či si prohlédnout zvířátka. Odtud je to už kousek k Velkému Dářku, kde je také možné se občerstvit, vykoupat, půjčit si šlapadlo nebo si projít naučnou stezku mapující Dářská rašeliniště.

Destinací za zážitky

Z Vojnova Městce až do Nedvědice, tedy osmdesát kilometrů napříč Korunou Vysočiny, se můžete rozjet po cyklotrase Eurovelo 4. Uvidíte toho hodně. Třeba unikátní rašeliniště kolem Velkého Dářka, žďárský zámek s nepřerobnou nabídkou zábavy a poznání pro malé i velké i nad ním se tyčící svatostánek zasvěcený Janu Nepomuckému či novoměstskou Vysočina Arenou, známou mistrovstvími světa v biatlonu i Světovým pohárem horských kol.

Mnoho zážitků na vás čeká i v Centru Eden v Bystřici nad Pernštejnem, o kousek dál si můžete prohlédnout park s miniaturními šlechtických sídel či zajít na koupaliště, než se vydáte k hradu Pernštejn. Cestou si vyzkoušejte ferraty ve Víru a pokochejte se vyhlídkami.

Ferraty, traily či továrna

Nejenom lidé se zkušenostmi s pohybem po zajištěných skalních cestách – ferratách – se mohou naplno vyžít ve Víru na Bystřicku. Po tamních skalách je jich provozováno hned několik, jsou spojené do okruhu, vhodné pro celé rodiny a kromě samotného zážitkového lezení si na vrcholech můžete vychutnat unikátní vyhlídky, například na nedalekou přehradní hráz a vodní dílo, které je technickou památkou. Nemusíte mít s sebou ani žádné vybavení – nezbytný ferratový set a přilbu si můžete v místě zapůjčit.

V údolí mezi skalami s četnými vyhlídkami postupně ožívá někdejší vírská továrna Rotter. Noví majitelé areálu v něm

po stavebních úpravách postupně uvádějí do provozu půjčovnu sportovních potřeb, infocentrum, restauraci, hostel, prodejnu a výrobu jedlých regionálních suvenýrů a mnoho dalšího. Přesvědčte se sami, co všechno už v prostorách Továrny Víru můžete najít a vyzkoušet.

Kopce klesající do vírského údolí, jímž protéká řeka Svratka, jsou jedinečným terénem pro cyklistické traily. Najdete tam jak technicky nenáročné okruhy, tak i trasy určené pro zkušené jezdce. V kombinaci s kouzelnou krajinou si tam můžete užít jak adrenalin na trailech, tak romantické výhledy z některých skalních vyhlídek, kam se máte šanci dostat i s kolem.

Divoký západ i strašidla

Klasické westernové městečko v atraktivních kulisách Divokého západu najdete v Šiklově mlýně ve Zvoli nad Pernštejnem. Ale nejen to. Takzvaný Šikland je největší přírodní zábavní areál v ČR, jenž v letní sezoně nabízí vyžití a program pro všechny generace. Vyzkoušet můžete také relax v koupacím biotopu, vylézt na rozhlednu, prohlédnout si offroadovou dráhu a jste-li malí či velcí kluci, užijte si i jízdu upraveným „bévépěčkem“. V areálu nechybí zvířátka, vláček a řada dalších atrakcí, konají se tam koncerty, srazy i soutěže.

O pár kilometrů dál, v Dolní Rožince, se v prostorách někdejší historické sýpky u rybníka můžete krásně bát. Strašidelný zámek Draxmoor nadchne malé i velké a navštívit můžete taktéž zámecký park hraběte Mitrovského, kdysi jeden z nejkrásnějších na Moravě s romantickými stavbami, či umělo zříčeninu z téže doby v lese Jivina. Hlavně malé děti v Dolní Rožince nadchne rovněž Svět skřítků a víl.

Horníci, ryby nebo muzeum

Řadu zajímavostí objevíte přímo v Bystřici nad Pernštejnem. Za příznivého počasí návštěvníky láká tamní koupaliště s přehřívanou vodou, skluzavkou a dalšími atrakcemi, nedaleko je sportovní hala i venkovní sportoviště, případně přírodní Park miniatur se zmenšeninami šlechtických sídel ležících na horním toku řeky Svratky v době jejich největší slávy, vedle něj pumptracková dráha nebo Pohádková alej se skulpturami pohádkových bytostí vedoucí k nádraží, kde se nachází Centrum Eden. To turisty v někdejší záměcku a později statku láká na expozici panského bydlení, horáckou vesničku s ukázkami lidové kultury a řemesel, expozici přibližující využití obnovitelných zdrojů i akce pro veřejnost.

Na bystrickém náměstí se v historickém objektu bývalé radnice nachází Městské muzeum, které mimo jiné zahrnuje ojedinělou expozici živých ryb žijících ve vysočinských řekách, ale rovněž expozici zaměřenou na uranovou rudu, která se na Bystřicku dobývala šest desítek let až do roku 2017 a měla zásadní vliv na rozvoj města. S uranem se pojí i zajímavost v podobě volně přístupného Parku horníků nacházejícího se nedaleko polikliniky.

Speciální kategorií představuje depozit Muzea veteránů TATRA klub Bystřice nad Pernštejnem v bývalém lihovaru pod náměstím s desítkami nablýskaných automobilových veteránů, kol, motocyklů a dalších tematických předmětů.

Minikaňon láká na vodopády

Krásná příroda, samota, ticho rušené jenom šuměním řeky. Pojmenování minikaňonu s vodopády v údolí řeky Bobruvky je odvozeno od jména Františka barona Trencka (1711-1749), jehož obraz je k vidění v roklí s ohništěm a posezením. Kdysi obávaný velitel nelibostných pandurů, jenž byl i ve službách císařovny Marie Terezie, se v roklí měl ukrývat a také tam uložit velký poklad. Mínění historiků se však s lidovými pověstmi rozcházejí.

Baron Trenck prý v roklí nikdy nebyl, takže i legendami opředený poklad je pouze chimérou. Faktem zůstává, že vojevůdce pocházející z italské Kalábrie zemřel ve vězení v Brně na Špilberku a jeho mumie je k vidění v brněnské kapucínské

hrobce. Turisté obvykle do rokle v zákrutu řeky dojdou po červené značce, podívají se na vodopády (pokud je dost vody), vrátí se zpět na značku a exponovaným terénem míří dál. Ať už jihomoravským směrem ke Skryjím, anebo vysočinským k Podmitrovu.

Na skalním výběžku nad vodopádem se však nachází ještě zajímavost v podobě chaty Orlí hnízdo. Trampský srub tam stojí šest desítek let, dostat se k němu dá pomocí lana upevněného na skále a kromě evidenčního čísla se pyšní i poštovní schránkou. Žádný pošťák k ní ale zřejmě s dopisem nikdy neležel. Slouží pro vzkazy majitelům od těch, kteří se na útes vyšplhají, aby si u srubu poseděli a pokochali se pohledem z verandy.

Zapomenutý stříbrný poklad

V turistickém informačním centru v Nedvědicích si můžete prohlédnout poklad. A to skutečný, konkrétně v podobě stovek stříbrných mincí pocházejících z celé Evropy a objevených u nedalekého Dolního Čepí. A jak se tam ony stříbrňáky představující nyní jednu z mála mincovních expozic v republice dostaly? Nikdo úplně přesně neví, jak to tehdy vlastně bylo. S největší pravděpodobností šlo o válečnou kořist, kterou si v době obléhání nedalekého Pernštejna Švédové

v květnu 1645 v těch místech uložil některý z důstojníků. Dnes můžeme pouze spekulovat, že člověk, který poklad ukryl, následně padl při pokusu o dobytí hradu. Stříbrné mince poté přečkaly v zemi téměř pět století.

Expozice mincovního pokladu je doplněna popiskami a interier místnosti zdobí ukázky různobarevných mramorů vyhlášeného nedvědickeho mramoru, který byl mimo jiné použit i při stavbě Pernštejna, a původní nářadí kameníků.

Zajímavosti Nedvědic mapují naučné stezky

Hned po třech naučných stezkách dlouhých 4, 6 a 14 kilometrů se můžete vydat v okolí majestátního Pernštejna. Uvidíte jak mohutné hradní sídlo z různých stran, tak obnovené zahrady, lomy na nedvědicí mramor, vilovou zástavbu nebo kostel v Doubravniku. Bašta na volně přístupném hradním nádvoří pochází z přelomu 15. a 16. století a svoje využití našla zejména při neúspěšném pokusu o dobytí hradu švédskými vojsky generála Lennarta Torstenssona v květnu 1645. Sídlo tehdy patřilo moravskému zemskému hejtmánovi hraběti Kryšto-

fu Pavlovi z Lichtenštejna-Kastelkornu, jenž však pobýval ve Vídni, a tak hradní posádce velel pernštejnský regent Mikuláš (Niklas) Fleischinger z Auersbachu. Účinná obrana pak hrad pro další staletí ověřila přídomkem „nedobytný“. Do doby romantické zříceniny bastion v 19. století nechali upravit tehdejší majitelé hradu Mitrovští.

Cesta od hradu směřuje Pivovarskou cestou k silnici, u níž se nachází studánka Korejtko, a pak k osadě Pernštejn s krytým dřevěným mostem ze 60. let 19. století. Stezka dál přechází železniční trat

spojující Tišnov se Žďárem nad Sázavou. Jednokolejka zvaná Tišnovka byla postavena v letech 1903 až 1905.

Zajímavostí je i historický kamenný most na kočárové cestě, upravená Skalní vyhlídka nebo nedvědicke vilky z přelomu 19. a 20. století při silnici vedoucí k hradu. Nejznámější z tamních reprezentativních obydlí je Loosova vila, kterou si v roce 1900 nechala postavit matka architekta Adolfa Loose Marie, jež provozovala největší nedvědicke mramorový lom. Nejvýraznějším z objektů je vila Vendolských z roku 1906 na skále.

Mostní unikát, kostel a tajemný svět fantasy

Pernštejnské stezky vedou z Nedvědic i do nedalekého Černvíru, kde je k vidění unikátní dřevěný most z roku 1718 se šindelovou střechou. Je nejstarší na Moravě, dlouhý 32 metrů a široký 2,6 metru a doprava po něm byla vedena až do padesátých let minulého století. Dnes už je jen pro pěší či cyklisty.

Za zhlédnutí stojí rovněž černvířský kostel Nanebevzetí Panny Marie z počátku 13. století se vzácnými dřevorezby a zachovalými gotickými freskami. Další

pozoruhodností je skutečnost, že svatozánek skrývá oltář z kostela v Mušově, obci, kterou zatopily Novomlýnské nádrže. Zajímavý zážitek skýtá v prázdninových měsících Fantasy muzeum & galerie Černvíř s exponáty inspirovanými tvorbou Julese Vernea, Karla Zemana a Karla Čapka. Staňte se na chvíli opět malým klukem hltačím verneovky a udělejte si malý výlet mezi roboty, ponorky a další pozoruhodné vynálezy z kouzelného světa fantasy.

Památky na Novoměstsku

Novoměstská nebo jimramovská městská památková zóna, vesnická rezervace se zachovalými roubenkami v Křižánkách či Krátké u Sněžného. Na Novoměstsku najdete památky tohoto druhu na každém kroku. Ale také třeba odkaz na tamní tradiční a dnes už téměř nebo zcela vymizelá řemesla, jako je pilníkářství, sklářství či železářství spojené s výrobou litiny.

Dávné pilníkáře připomíná naučná stezka v Křižánkách, jiná stezka v nedalekém Kadově se zase podrobně zaměřuje na slavnou železářskou historii a výrobu vyhlášené kadovské litiny, kdy v 17. – 19. století hutě fungovaly i ve Vříšti, Kuklíku, Milovech nebo Křižánkách. Některé výrobky z kadovské litiny se dochovaly

dodnes; jde zejména o kříže a nejčastěji jsou k vidění na hřbitovech, neboť právě kříže ve své době patřily k vyhlášeným hutním výrobkům. Další produkty jsou k prohlédnutí v Horáckém muzeu v Novém Městě na Moravě.

Městečko Jimramov je rodištěm duchovního a spisovatele Jana Karafiáta – autora světoznámých Broučků, což dokládá expozice mu věnovaná v tamní Síni rodáků.

Unikátem jsou rovněž pozůstatky hradu Skály vypínající se na kopci Štarkov nad Novým Jimramovem vestavěného do skal, s jehož pohnutou minulostí se je možné podrobně seznámit díky výsledkům dvacet let trvajícího archeologického bádání.

Žďár, Santini a historie

Přestože největším lákadlem Žďáru a žďárského regionu je poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře podle návrhu věhlasného architekta Jana Blažeje Santiniho Aichla, od roku 1994 památka na seznamu UNESCO, pamětihodností je v této lokalitě soustředěno mnohem více. A není to pouze zámek vzniklý v roce 1784 přestavbou zrušeného cisterciáckého kláštera, jehož tehdejší opat Václav Vejmluva činorodému staviteli Santinimu v druhé dekádě 18. století zadával ve Žďáře i okolí jednu stavbu za druhou.

Díky tomu můžeme nedaleko obdivovat i Dolní hřbitov z roku 1709, což byl vůbec první architektův počin ve zdejších krajích. Později bylo pohřebiště rozšířeno ze tří obvodových kaplí na čtyři, takže z výšky připomíná tvar lidské lebky. Z travněné ploše dominuje socha anděla posledního soudu s pozounem z dílny sochaře Řehoře Thényho. Santiniho dílem je taktéž statek Lyra ve Dvorské ulici i úprava interiéru baziliky minor Nanebevzetí Panny Marie a svatého Mikuláše v areálu zámku, kdy právě tento svatozánek kdysi tvořil jádro kláštera. Hlavní loď baziliky je navíc druhou nejdelší chrámovou lodí na Moravě.

Žďárský zámek nabízí prohlídky části svých interiérů, ale především v něm od

roku 2015 ve zrekonstruovaném objektu bývalého pivovaru funguje Muzeum nové generace. To za přispění moderních technologií návštěvníkům interaktivní formou přibližuje kulturní dědictví žďárského regionu, tedy i odkaz cisterciáckých mnichů a jejich vlivu na okolní krajinu.

Okolí zámku je také spojeno s posledním upírem - správcem Ulrichem. Když neoblíbený vrchnostenský úředník Jan (Johan) Alois Ulrich 22. února 1817 ve svých šedesáti letech zesnul na „nervovou horečku“, měl se stát upírem, tedy nemrtvým, vstával z hrobu a zjevoval se v okolí. Nejčastěji stál na mostě ve Dvorské ulici poblíž zámeckého statku a fackoval procházející úředníky. Zjevení však bylo postupně agresivnější, takže panstvo muselo jednat.

Ulrichova rakev byla proto vykopána a otevřena, ale správce vypadající jako zaživa z ní najednou začal vstávat. Proto mu byla údajně pomocníkem přizvaného jihlavského kata oddělena hlava od těla a do úst poté nasypan mák s tím, že kolik zrněk máku, tolik let Ulrich nebude strašit. Jeho tělo bylo zasypáno hašeným vápnem, rakev zatlučena hřebíky a opět zakopána, o čemž se dochoval úřední záznam v jihlavské kronice. Od té doby už ve Žďáře ducha správce nikdo neviděl.

Skalní vrcholy s úchvatnými vyhlídkami

Neodmyslitelné jsou pro oblast Novoměstska skály. Žďárské vrchy sice nabízejí maximálně „osmistovky“, ale zato skýtající nevědění rozhledy po zvlněné krajině protkané lesy, poli, loukami s pasoucím se dobytčím, kopci a mezi nimi roztroušenými roubenými staveními. Nechybí Devět skal, Čtyři palice, Lisovská skála, Malinská skála, Pasecká skála, Bílá skála, Vávrova skála, Prosička, Milovské nebo Rybenské perničky...

Ale také třeba Drátník neboli Drátěnická skála vypínající se nad Blatinami u Sněžného, který v 80. letech sloužil jako první horolezecký terén jednoho z nejlepších současných českých horolezců a novoměstského rodáka Radka Jaroše. Na toho upomíná i Monument Radka Jaroše instalovaný na louce pod skálou, což je čtyři metry vysoký a čtrnáct tun těžký žulový kámen s daty jeho nejvýznamnějších výstupů.

Řada skalních vrcholů je navíc opatřena značenou vyhlídkou pro turisty, takže na vrchol se dá dostat i bez horolezecké výbavy. To je například případ nejvyššího vrcholu Žďárských vrchů, jímž je s nadmořskou výškou 836 metrů Devět skal. Turisté se ale s trochou opatrnosti dostanou i na vrchol například Malinské, Pasecké, Vávrovy či Bílé skály, případně Prosičky se zdaleka viditelným dřevěným křížem nebo Čtyř palic.

Vystoupejte schody na věž

V Regionálním muzeu města Žďáru nad Sázavou, které sídlí v budově historické tvrze v centru města, nebo vedlejším Moučkově domě objevíte mnoho zajímavostí spojených s historií Žďáru i regionu. Koná se tam řada akcí pro veřejnost, interaktivní či tematické výstavy.

V sezoně zaměstnanci zájemcům nabízejí taktéž komentované prohlídky kostelní věže. Stačí jenom vystoupat 103 schodů vedoucích na ochoz čtyřiapadesát metrů vysoké hranolové věže kostela svatého Prokopa na náměstí a poté se rozhlédnout po městě a jeho okolí z ptáčích perspektivy.

Sochy Olšiaka děti milují

Rozměrné betonové sochy žďárského výtvarníka Michala Olšiaka se již staly fenoménem a jejich největší koncentrace je právě v okolí Žďáru nad Sázavou. Včetně té úplně první v podobě Mamlase, který od roku 2005 stojí na vyhlídkovém místě poblíž Starého dvora nad městem. Skulptury jsou vyhledávané nejenom kvůli svým rozměrům a často fantasmagorickým tvarům, ale také proto, že na rozdíl od jiných soch se po nich může lézt, což kvitují zejména děti.

V bližším okolí se nacházejí i další výtvarnickovy sochy – přímo ve Žďáře je to Charlie ve Veselské ulici nebo Lev a orlice v areálu u Pilské nádrže, Hamroň, Kůň nebo Mamut stojí v Hamrech nad Sázavou, Dařbucha na hrázi Velkého Dářka, Rak se zabydlel v Račině, Hroší ve Škrdlovicích, Kavka v Sazomíně, Želva v Občtově, Strom v Poděšíně nebo Josefína v Hluboké.

Další sochy najdete ve větším počtu na Novoměstsku v okolí Třech Studní, ale po jedné mají kupříkladu i v Bystrici nad Pernštejnem, Ronově, Pohledu, Slavětíně i jinde.

Stezka míří přes rašeliniště

Ve Velkém Dářku se můžete nejen koupat, ale také si půjčit šlapadlo, projet se na loďce či paddleboardu. Rybník o rozloze 206 hektarů vyhledávají i surfaři. A právě rašelinné podloží, díky kterému je voda v rybníku tmavá, ale čistá, se pojí s naučnou stezkou Dářská rašeliniště. Stezka rezervací připomínající severskou tajgu návštěvníky na tři kilometry dlouhé trase seznamuje s přírodou Žďárských vr-

chů. Trasa je nenáročná a kvůli dřevěným chodníčkům v podmáčených lesních úsecích v CHKO Žďárské vrchy je stezka určena jen pro pěší – cyklisté přes ně musí kolo vést. Borovice blatka hojně roste pouze na jediném místě Českomoravské vrchoviny, a to právě v těchto místech. Dříve byla kvalitní rašelina dobývána jako zdroj paliva, dnes jsou rašeliniště chráněna přírodní památkou.

Mlejnek těší nejenom nejmenší

Technickou památku v podobě Mlejnu z Víru můžete v sezoně obdivovat na dvorku Horáckého muzea. Unikátní soubor vyřezávaných postavíček, které se pohybují pomocí systému táhel poháněných vodním kolem, je spuštěn denně každou půlhodinu. Zařízení v minulém století postavil na potoce ve Víru pro svá vnoučata Vincenc Navrátil. Původní mlýnek čítal několik dřevěných figurek a jejich počet byl autorem, profesí seřizovačem tkalcovských stavů, v průběhu let rozšiřován na asi sedm desítek. Po smrti zhotovitele dědicové památku věnovali Horáckému muzeu. Tam je uložena, přičemž na nádvoří klapě její přesná replika.

Společně s mlýnkem se v květnu tradičně otvírá i Strašidelné podzemí ve sklepech Horáckého muzea, kde je možné místní strašidla žijící nejenom v lese Ochoza vidět i slyšet.

Nové Město se prezentuje jako galerie pod široou oblohou, přičemž plastik a dalších uměleckých děl je v něm velké množství, avšak tato díla nejsou jenom v exteriéru. Za dalšími můžete zavítat do Horácké galerie v prostorách někdejšího zámku na Vratislavově náměstí a pak si prohlédněte i expozice Horáckého muzea, abyste zjistili, že pro Nové Město nejsou synonymem výhradně lyže. A také si ověřte, zda v době vaší návštěvy není vypsán termín komentované prohlídky historického centra města. S průvodcem je pak možné poznávat zajímavosti z historie Nového Města, domů na náměstí, jejich majitelů i významných osobností, které v nich někdy žily.

Okolí Nového Města je pro změnu proknané sítí naučných stezek, vycházkových okruhů či cyklistických tratí, takže po dni plném poznávání a sportu si můžete dopřát příjemný relax v Městských lázních.

Svratečtí malíři i řemesla

Dvě naučné stezky provádějí návštěvníky po Svratce a jejím okolí. První z nich o délce 3,5 kilometru má 12 zastavení a je věnovaná historii, přírodě či typickým řemeslům nebo jiným činnostem, které město v minulosti proslavily.

Zhruba desetikilometrová stezka se sedmnácti zastaveními pak míří i mimo město a mapuje tvorbu malířů-krajinářů, jež je se Svratkou neodmyslitelně spojená. „Malířská“ stezka turisty zavede na místa, kde plátna vznikala, takže sami mohou posoudit, jak se město a krajina

změnily od dob vzniku jednotlivých obrazů.

Zajímavostí je i zhruba tři kilometry dlouhá cyklostezka, jež na konci roku 2023 spojila Svratku se sousedním Herálcem. Její nejvýraznější dominantou je čtyřiasedmdesátimetrový dřevěný most přes koryto řeky Svratky u Melezínkovy studánky. Další oblíbená vycházka je u dpočinková lokalita vznikla v roce 2023 po revitalizaci stejnojmenného rybníka, kde se výhledově počítá i s vybudováním pláže a možností koupání.

Skrytými kouty měst turisty provádí maskoti

Zábavné Putování městy Koruny Vysočiny seznamuje turisty, kteří obvykle míří za konkrétním cílem, i s těmi místy, s nimiž ve svém itineráři původně nepočítali. Cílí zejména na rodiny s dětmi, které se zábavnou formou prostřednictvím otázek a luštění tajemek vydávají objevovat zákoutí, tajemství a záhady každého ze sídel. Po vyluštění nechybí ani drobná odměna.

Putování městy Koruny Vysočiny se účastní Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem, Jimramov, Nedvědice, Svratka a Křižánky. S výjimkou Jimramova, kde je hrací kartu možné získat v budově muzea u sv. Jana, případně v úřadu městyse, je v ostatních sídlech k máni v turistických informačních centrech. V nich turisty, kterým se poznávací hra zalíbí, současně mohou nasměrovat i do dalších měst Koruny Vysočiny, které se putování účastní. Za

tímco například Žďárem návštěvníky provádí Žďárský kapr a Novým Městem Pasáček, v Bystřici se svěří do rukou Zubříkovi, v Jimramově Broučkovi a Berušce, v Nedvědici Medvídkovi, ve Svratce Houbáři a v Křižánkách se jejich průvodcem stane Anka.

A co na vás, pokud vyrazíte objevovat skryté zajímavosti, skutečně čeká? Ve Žďáře kupříkladu zjistíte více o jednom vzácném a archeologickém nálezu, v Novém Městě na Moravě se pustíte do rébusů souvisejících s tamními četnými historickými objekty a v Bystřici nad Pernštejnem zase objevíte park věnovaný horníkům či unikátní automobilové veterány. Malebný Jimramov překvapí největším počtem pamětních desek na počet domů, v Nedvědici je k vidění skutečný stříbrný poklad, ve Svratce přírodní zahrada uvnitř města a v Křižánkách typické roubenky.

Rozhlédněte se po vysočinské krajině z výšky

Rosička, Horní les a Karasín. To jsou tři rozhledny, které najdete v Koruně Vysočiny, a protože jde o stavby s kovovou či zděnou konstrukcí, něco vydrží. Rosička stojí nad stejnojmennou obcí na Žďársku, přičemž na vyhlídku je třeba zdolát 134 točitých schodů. Na kopci kdysi stávala dřevěná rozhledna, v roce 2001 byla v místě postavena telekomunikační věž. Stožár měří 42 metrů, ochoz se nachází ve čtyřadvacetimetrové výšce.

Rozhlednu v Horním lese hleďte nad

Rovečným na Bystřicku. Měří 59 metrů a po zdolání 201 schodů je z ochozu umístěného v osmatřicetimetrové výšce poutavý výhled na okolní krajinu. Historie rozhledny na Horním lese je dlouhá. Někdejší vyhlídka Rakušanka připomíná třeba i pohlednice vydaná v roce 1918. Jedenadvacet metrů vysoká věž stála na kopci v letech 1936–1954, další rozhledna vysoká 38 metrů pak v letech 1968–1974. V roce 2001 byla na Horním lese postavena a o rok později zprovozněna

Zkuste si výrobu ručního skla

Víte, že ruční sklo se stalo součástí seznamu UNESCO? A právě v Koruně Vysočiny je ještě dnes možné vidět skláře při práci. Jednak ve Sklárně Svoboda v Karlově, kde před časem výrobu od sklářského odborníka Jaroslava Svobody převzal sklář Lukáš Verner a kde zájemcům nabízejí exkurze do provozu.

V malé sklářské huti v areálu restaurace a penzionu U Hrocha ve Škrdlovicích, jež se zaměřuje na takzvanou glass turistikou, se „skláří“ v letní sezoně i při některých dalších příležitostech, kdy huť navazuje na odkaz vyhlášeného škrdlovického hutního skla. Stát se pomocníkem mistra skláře a něco si vlastnoručně vyrobit je mezi návštěvníky stále oblíbenější.

Na slavnou minulost českého ručně vyráběného skla odkazuje i Galerie na Milovské huti ve Skelmistrovském domě v Českých Milovech u Křižánek. Pozoruhodná soukromá sbírka skla vyrobeného od 17. století čítá více jak tisíc exponátů a citlivě obnovené sídlo ředitele huti je jedním z mála objektů, které z osady zůstaly.

Prohlídku galerie s využitím umělé inteligence si je třeba objednat prostřednictvím webového formuláře. Ručně vyráběné sklo z Českých Milov i dalších skláren v okolí je k vidění rovněž v Horáckém muzeu v Novém Městě na Moravě. Tamní sbírka zahrnuje na osm set originálních kusů.

Lesní bary nabízejí občerstvení

Obvykle jde o box s nápoji a sladkostmi umístěný v zemi či využívající například chlazení vodou ze studánky. Turista si vybere, na co má chuť, a zaplatí stanovený obnos - do kasičky, ale třeba i prostřednictvím QR kódu.

Hned tři takové bary například najdete v vesničky Odranec na Novoměstsku - samoobslužná Jelení studánka je přímo ve vsi u výběhu s daňky, druhý bar se nachází při levé straně silnice vedoucí ke Kuklíku a třetí u zrevitalizované lokality Pastvíska, kde můžete zároveň pozorovat pasoucí se koně.

Dva samoobslužné bary - u dráčka Poplety a u vily Helenky - najdete v okolí Hotelu Skalský dvůr na Bystřicku.

V každou denní i noční hodinu se je možné občerstvit i v lesním baru před Lominkou u Jimramova, který objevíte na modré turistické značce mezi skálou Prosička a obcí Javorek.

Odlisný je samoobslužný bar v Habří na Bystřicku v přístřešku u tamního penzionu. V něm se nabízí pivo, limonády, voda nebo třeba zmrzlina a v provozu je celoročně. V obci Krásné nedaleko Sněžného najdete na zahradě u kostela dřevěný domeček, kde si můžete uvařit i kávu nebo čaj a zaplatit do kasičky.

Nikoliv bar, ale samoobslužný výčep je u Hospůdky U Trakaře v Javorku. V nabídce je pivo a domácí limonáda a zaplatit se dá bezkontaktně i v hotovosti.

Letní osvěžení

Vodních ploch vhodných ke koupání není v Koruně Vysočiny málo a nejde jen o vyhlášené Velké Dářko. Kvalita vody v šestici nejoblíbenějších a nejvyužívanějších rybníků - Velké Dářko, Sykovec, Pílská nádrž, Medlov, Domanínský rybník a novoměstský rybník Koupaliště - včetně biotopu v Šiklandu je v sezoně pravidelně sledována. Kdo vyznává raději klasická koupaliště, má možnost vyžít v Bystřici nad Pernštejnem, ale pěkná koupaliště mají například i v Rožné na Bystřicku, Řečici na Novoměstsku nebo Drahoníně na Nedvědicku.

V Koruně Vysočiny si najdou to své rovněž příznivci naturismu. Byť neoficiální, ale vyhlášené písčité pláže u Velkého Dářka dlouhá léta s oblibou využívají vyznavači koupání bez plavek.

Štěpánovský hornický cechhaus

Hornický cechhaus Štěpánov coby malé muzeum spravované městysem funguje v prostorách historického domu v centru Štěpánova nad Svratkou. Expozice se zaměřuje na tamní středověkou hornickou činnost, jejíž pozůstatky jsou nesrovnatelně zachovalější než ve známých hornických oblastech (například Jihlava, Kutná Hora či Krušné hory), kde středověká důlní díla překryla pozdější těžba, anebo byla zničena. V zajímavém muzeu mapujícím místní hornickou historii a geologii, které svým názvem odkazuje na skutečnost, že první horníci k nám přicházeli z německých zemí, se můžete těšit nejenom na poutavý výklad o regionu proslulém zejména těžbou stříbra ve středověku.

A to včetně prohlídky tradičních nástrojů středověkých horníků - železka a mlátku, které mají horníci i ve svém cechovním znaku. Mlátek je železné kladivo, jímž dávný horník při dobývání rudy „mlátil“ do špičatého železka, které se postupně a podle tvrdosti horniny tupilo. Spotřeba i potřeba hornických železek proto byla mnohonásobně větší než mlátek a tento poměr se odráží i na dochovaných artefaktech. Zatímco železek ze Štěpánovského revíru existují stovky kusů, mlátky by se daly spočítat na prstech jedné ruky.

Trvalé muzejní exponáty jsou zapůjčeny ze sbírek Archeologického ústavu v Brně, jihlavského Muzea Vysočiny a Městského muzea v Bystřici nad Pernštejnem, pro nepravidelně konané speciální akce jsou pak připraveny různé zajímavosti, například originály historických mincí, takzvané brakteáty, ražené před rokem 1300. Štěpánovský cechhaus je přístupný po předchozí domluvě.

